MALTI

Sillabu Tal-Iskejjel Primarji

Dipartiment tal-Kurrikulu, Il-Furjana

GRAMMATIKA

Is-Sitt Sena

MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA	
In-Nom	**Għadd Imtenni** a. Partijiet tal- ġisem **eżempji:** ⊕ għajn – għajnejn ⊕ sieq – saqajn ⊕ widna – widnejn ⊕ riġel – riġlejn ⊕ driegħ – dirgħajn ⊕ id – idejn, eċċ. Agħti l-Plural tal-kelma fil-parentesi. **eżempji:** ⊕ Trid par (għajn) biex taqrah. ⊕ Ġużi kisser (widna) il-vażun. b. Kliem ieħor: **eżempji:** ⊕ daqqa – daqqtejn ⊕ siegħa – sagħtejn ⊕ kelma – kelmtejn ⊕ wiżna – wiżintejn ⊕ ġimgħa – ġimagħtejn, eċċ. (Innota l-vokali tal-leħen.) ċ. Taħriġ bħal ta' qablu	**Għadd (Miksur):** **eżempji:** ⊕ fqir – foqra ⊕ raġel - rġiel ⊕ ġemel – iġmla ⊕ barmil – bramel ⊕ skola – skejjel ⊕ mejda – mwejjed, eċċ. Ikteb il-plural tal- kliem b'sing taħtu. **eżempji:** ⊕ Rajna raġelfqir. ⊕ F'Tuneż irkibna l- ġemel. Ilmaħna s-seqer fil- għoli.

MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA	MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA	MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA
Il-Konsonanti	**Tagħqid ta' konsonanti f'leħen wieħed (BLENDING):** **eżempji:** ⊕ fittxew, ⊕ rqadt, ⊕ geddset, ⊕ qgħadt, ⊕ ma ridtx, ⊕ ma ħriġtx, eċċ L-użu tagħhom ikun f'sentenzi u f'kuntesti ta' qari.	**L-Artiklu**	**L-artiklu ma'partiċelli ħfief (ma', fi, bi, ta', eċċ.)** a. Daħħal il- partiċella meħtieġa **eżempji:** ⊕ Ġużi mar il-belt (ma' + il) _____ ħbieb. ⊕ Il-kotba sabuhom (fi + il) _____ kaxxa. ⊕ Ġejt (bi + il)____ mixi. ⊕ Pawlu għandu ħanut (ta' + il) ⊕ kotba. b. Daħħal il- partiċella meħtieġa. **eżempji:** ⊕ Il-qattus tela' (ma'+ is) ______ siġra. ⊕ Poġġa l-platt (fi + it) ______ tarf. ⊕ Għamlet torta (bi + it) ______ tin. ⊕ Kisser il-flixkun (ta' + iż) _____ żejt. **L-artiklu ma' partiċelli itqal (minn, bħal, għal, lil, eċċ.)** ċ. Daħħal il- partiċella meħtieġa. **eżempji:** ⊕ Ġew (minn + il)______ Libja. ⊕ Lifgħa ħarġet (minn + in) ____nar. ⊕ Ħuta tajba (bħal+ il) ____lampuka m'hawnx. ⊕ Ġib żejt (għal + il)______ lampier. ⊕ Tlabt (lil + il) landier) isewwi l-borma.	**Il-Verb**	**Il-Mamma u l-Għerq (Verbi Trilitteri Sħaħ inklużi dawk bl-għ u bl-h fil-bidu, fin- nofs u fit-tarf; il- verbi Dgħajfin; il- verbi Kwadrilitteri):** **eżempji:** ⊕ għamlu minn għamel = għ-m-l ⊕ qagħdet minn qagħad = q-għ-d ⊕ lqajtu minn laqa' = l-q-għ ⊕ dehret minn deher = d-h-r ⊕ fhimna minn fehem = f-h-m ⊕ hemżu minn hemeż = h-m-ż ⊕ lwiet minn lewa(j) = l-w-j ⊕ ġrejna minn ġera(j) = ġ-r-j ⊕ qomt minn qam = q-j-m ⊕ damet minn dam = d-w-m ⊕ bisna minn bies = b-w-s ⊕ waslu minn wasal = w-s-l ⊕ waqgħet minn waqa' = w-q-għ ⊕ ħarbatna minn ħarbat = ħ-r-b-t ⊕ werwirt minn werwer = w-r-w-r **L-Imperattiv, il- Preżent-Futur u l- Perfett/Passat tal- verbi Trilitteri Sħaħ u Dgħajfin u tal-verbi Kwadrilitteri.** Għandhom jingħataw taħriġiet f'kuntesti varjati fejn it-tfal jitlaqgħu ma' okkażjonijiet fejn ikunu jistgħu jagħrfu b'mod prattiku r-regoli mgħallma. (Ara l- eżempji għar-Raba' Sena biex tibni fuqhom.)

MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA	MEDDA TA' MIRI	IS-SITT SENA	
Il-Verb (tkomplija)	**In-Negattiv tal-verbi Trilitteri Sħaħ inklużi dawk bl-għ u bl-h fil-bidu, fin-nofs u fit- tarf; il-verbi Dgħajfin; il-verbi Kwadrilitteri. Għandha ssir enfasi fuq verbi bħal:** **eżempji:** ⊕ waqa' – ma waqax ⊕ laqa' – ma laqax ⊕ ġera – ma ġeriex l ⊕ ewa – ma lewiex ⊕ riedu – ma ridux ⊕ fiequ – ma fiqux ⊕ kielet – ma kilitx mietet – ma mititx It-taħriġiet għandhom ikunu f'kuntesti.	**L-Aġġettiv** .	**Il-Gradi ta' l-Aġġettiv** **Komparattiv** **eżempji:** ⊕ Din id-dar kbira, imma din hi akbar. ⊕ Id-drapp tal-ġlekk hu fin, imma tal-qalziet hu ifjen. Agħti kelma waħda flok il-kliem fil- parentesi. **eżempji:** ⊕ Il-pilloli kienu ħżiena, imma l-mistura kienet ________(iktar ħażina). ⊕ Id-dar tagħna hi għolja, iżda tagħkom hi _______ (aktar għolja). **Is-Superlattiv** **eżempji:** ⊕ Id-dar tagħna hi akbar minn tagħkom. Id-dar tas-surmast hi l-akbar waħda. ⊕ Din l-ixkora basal tqila, imma dik tas-siment hi l-itqal waħda.. Agħti kelma waħda flok il-kliem fil- parentesi. **eżempji:** ⊕ (l-aktar żgħira)______ tifla hija Marika. ⊕ Xtrajna ______ (l- aktar sabiħ) drapp.	**Aġġettiv man-nombħala parti mis- superlattiv relattiv. (Itqal minn tal- Ħames Sena)** a. Kompli b'aġġettiv. **eżempji:** ⊕ Ix-xiħ kellu dahru ______ ganċ. ⊕ Wiċċu kien __ lellux wara l-marda. ⊕ Id-dar tagħha kienet ______ tazza. **Aġġettiv man-nom f'idjomi.** b. Daħħal l- aġġettiv li hu nieqes fl-idjoma. **eżempji:** ⊕ Ma tantx tieħu tagħrif mingħandu għax għandu fommu _______. ⊕ Tant għandu qalbu _______ li kull ma jkollu jagħtih. ⊕ Tidher li idejha_ għax ma tantx tħobb tonfoq.

MEDDA TA’ MIRI	IS-SITT SENA	MEDDA TA’ MIRI	IS-SITT SENA	
Il-Pronomi	**Il-pronomi diretti mehmużin mal- verb** a. Għaqqad il-kliem b’sing taħtu billi tehmeż il- pronom mal-verb. **eżempji:** ⊕ Sablili ħdejh. ⊕ Sema’lilek nieżel. ⊕ Ħadetlilha magħha. ⊕ Rawlilna naħdmu. **Inkludi wkoll in-negattiv.** b. Aqleb dawn is- sentenzi għan- negattiv. **eżempji:** ⊕ Pawlu rani l-iskola. ⊕ It-tfal tawna rigal. ⊕ Marija kilitha. ⊕ Ġanni tana nieklu. ċ. Minflok il-kliem b’sing taħtu ikteb kelma waħda. **eżempji:** ⊕ Toni ma sabxlili d- dar. ⊕ Anna ma tatx il- kotba lilna. ⊕ Huma ma semgħux lilna deħlin.	**In-Numri**	**In-numri kardinali (bit-T marbuta u bil-vokali tal- leħen meta n-nom ikun b’sillaba waħda; Eċċezzjonijiet: snin, xhur, Lhud)** **Attenzjoni għal 4, 7 u 9 fejn bit-T marbuta jinkitbu mingħajr għ** a. Daħħal kliem flok in-numri. **eżempji:** ⊕ Kien hemm (5) tfal fuq il-bank. ⊕ Ġew (9) jiem ilu. ⊕ Għandu (7) tfal. ⊕ Il-qattusa kellha (4)frieħ. **Minn 11 sa 19 fejn tidħol il-partiċella il u s-sing.** **eżempji:** ⊕ Kellha (11) ____ sena meta ġiet magħna. ⊕ (19) ____ sena ilu ġrat traġedja. ⊕ Kien hemm (15)______ ruħ mejta. **Frazzjonijiet:** **½,¼,¾** nofs, kwart, tliet kwarti, terz, żewġ terzi. **Deċimali:** 5,23 = ħamsa punt tnejn tlieta. 2.06 = tnejn punt zero sitta.	**Punteġġjatura** L-użu tal-BULLETS **Sintassi** **Diskors Dirett:** ⊕ "Fejn mar Ninu ?" staqsa l-papà. ⊕ "Fejn marret Nina ?" staqsiet il- mamà. ⊕ "Fejn marru Ninu u Nina ?" staqsew il- papà u l-mamà. **Diskors Indirett:** ⊕ Il-papà staqsa fejn kien mar Ninu. ⊕ Il-mamà staqsiet fejn kienet marret Nina. ⊕ Il-papà u l-mamà staqsew fejn kienu marru Ninu u Nina.

Sentenzi	It-taħriġ grammatikali m'għandux isir f'eżerċizzji kkontrollati iżda f'kuntesti ta' sentenzi li jagħmlu sens u marbutin ma' xi tema partikolari.	Ara l-ħiliet għal kull sena.
Grammatika f'Kuntest	Kull taħriġ grammatikali jrid ikun f'kuntest li jagħmel sens u li jiġbed l-attenzjoni tat-tfal. Għal dan il-għan kull taħriġ grammatikali għandu jsir permezz ta' kitbiet varji fil-forma ta' testi għal taħriġ il-fehem b'sitwazzjonijiet reali maħluqin jew addattati għalihom. It-tagħlim tal-grammatika b'hekk biss jagħmel sens.	Ara ħiliet għal kull sena.
Idjomi u Qwiel	Ma nistgħu qatt inwasslu l-aspett proverbjali u idjomatiku b'tagħlim ta' listi li t-tfal għandu jiftakar bl-amment. Dan l-aspett jista' jissaħħaħ biss b'eżempji mill-ħajja ta' kuljum u għalhekk għandu joħroġ minn kuntesti ta' kitbiet personali, immaġinattivi, informattivi u tematiċi, ibbażati fuq għajdut mill-esperjenzi individwali.	
NOTA	L-eżempji f'dan is-sillabu qegħdin biss bħala kampjuni. Wieħed għandu jżid ħafna u ħafna oħrajn skond il-livelli u l-gosti ta' it-tfal.	